

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Gospodarske stvari.

Kmetiška šola na Grmu.

Današnji naš list prinaša že v tretjič razpis 7 deželni štendij, namenjenih učencem deželne kmetijske šole na Grmu. Na to naše gospodarje na tem mestu opozoriti smatramo za našo dolžnost. Dežela kupila je lep grad Grm z obilim zemljiščem ravno v ta namen, da se je tam kmetiška šola osnovala. Grm z pripadnim zemljiščem stal je deželo 30.442 gl. Grmu dokupilo se je še vinograd v Trški gori za 3322 gl. in dve hosti za 2915 gl. Torej stane Grm in vsa zraven pripadajoča zemljišča 36.679 gl. Za popravo strašansko zanemarjenega, razdrapnega gradu Grm, za zboljšanje zemljišč, nakup živine, gospodarskega orodja itd. potrosilo se je dalje že toliko, da stane Grm koncem leta 1888 že 62.000 gold. K temu znesku pripomogla je država z 25 000 gl., vse drugo torej 37.000 gl. potrosila je dežela.

Pa zakaj se toliko trosi za Grm? Za to, ker so naši, iz našega naroda od naroda samega izbrani možje naši deželni poslanci že zdavno prevideali, da ni treba samo duhovnu, uradniku, trgovcu, obrtniku, rokodelcu itd. strokovnjaškega poduka

šole, ampak tudi kmetovalcu. To zgodilo se je v primeri k drugimi deželami naše države sicer jako pozno, kajti koliko pred niso imele one že kmetijske šole? Kranjska udobila jo je najzadnja. In od tod pride ravno, da je Kranjska danes v kmetijstvu najzadnja dežela Avstrije, da je tako siromašna, kakor nobena druga. In siromaška biti jej ni nikakor sila, najmanj pa še v najplodnejšem delu v krasni plodni Dolenjski. Najstarejši dolenjski kmetovalec naj položi roko na srce in naj se praša, ali gospodarimo danes kaj drugači kakor smo pred 80. leti? In odgovoriti si bode moral ako noče lagati: ne, čisto nič drugači razun — da grajščakov več ne redimo, ampak se morejo sami rediti, ako hočejo živeti.

In kako se ni ves svet v preteklih 80. letih spremenil. Koliko ni več stroškov, koliko nasproti tem ne manj dohodkov? Koliko ni prišlo nad kmetovalca naravnih nadlog, rastlinskih, živalskih, pred nikdar poznatih, kakor: trtna uš, trtna strupena rosa (peronospora), krompirjeva bolezen itd.

Kmetovalcu je dandanes za obupati, on si ne vé več pomagati, on ne vé česa in kako se lotiti, da bi boljše shajal. Bog pomagaj! to je njegov sklep, kadar se razgovarja o sedanosti, in

Podlistek.

Valvazor.

(Znamenita 200letnica.)

Na Kranjskem so živeli že kaj znameniti možje, možje, katerim se je čudil ves učen svet. K takim možem prištevamo v prvi vrsti Valvazorja. Kdo je bil Valvazor, to vedó vsi omikani Kranjci. Valvazorja z nova opisovati bilo bi torej odveč. S sledečimi vrsticami hočemo namreč le spominjati se slavnega moža, spominjati se ga z veliko hvaležnostjo, katero mu hranimo v svojih srcih.

Predniki našega Valvazorja živeli so na Laškem, pa so se v začetku 16. veka preselili na Kranjsko, kjer so si sčasoma pridobili več graščin, od katerih je bila Medija (Galleneck — v današnji fari Št. Lampertski pri Litiji) najimenit-

nejša. Medijo je bil Valvazorjev oče Jernej dobro oskrbel in kupil razen družih posestev tudi Stari grad pri Novem mestu. Naš Valvazor je bil rojen v Ljubljani 26. maja 1641 in dobil pri krstu ime Ivan Vajkard.

Ker je bila družina Valvazorjeva za blagor domovine zelo vneta in seveda tudi imovita, povzdignena je bila od cesarja l. 1667 v baronski stan. Ivan Vajkard Valvazor je bil torej 26 let star, ko je postal plemenitaš. V letih 1650 do 1660 je hodil v šolo k jezuitom v Ljubljani, ki so imeli pri Sv. Jakobu izvrstno šolo in dobre učitelje, med njimi znamenitega zgodovinarja Schönlébena. Po dokončanem šolovanji podal se je na potovanje po širokem svetu. Bil je na Dunaji, na Nemškem, Laškem, Francoskem, v Švici in celo v Afriki. Potoval je po svetu radi tega, da se je s svetovnim znamenitostimi seznanil, pa tudi

misli na prihodnost. Ali stari pregovor slovenski veli: pomagaj si sam in pomagal ti bode Bog. Zdajšnji gospodar si pa skoro ne more več pomagati. Njemu manjka pred vsem pogum veselja, ker je že preveč obupan, manjka mu pa še posebno znanosti kmetiškega poduka. V takem tužnem stanu, v kakoršnem se dandanes naša kranjska in še posebno dolenska dežela v kmetijskem obziru nahaja, nahajale so se bolj ali manj po odpravi vožnje po cestah in upeljanji železnic nekdanje vse avstrijske in neavstrijske dežele. Pa kaj jih je spravilo zopet na noge? Mladi pogumni podučeni zarod.

V kmetijskih šolah naudalo se je mladenče z ljubeznijo do težavnega kmetiškega stanu, ohrabilo se jih je za boj proti vsem kmetijskim nadlogam in zaprekam, oborožilo z podukom, z duha svitlem mečem. In taki mladenči lotili so se z ljubeznijo, pogumom in pravem umom upešanega kmetijstva in šlo je, zmagali so bedo, pripomogli so si do boljšega živobitja. In tako priditi more tudi pri nas. Zato boljši premožnejši gospodarji, kateri imate sinove, katerim mislite gospodarstvo izročiti, ne imejte jih po dovršeni ljudski šoli, ali po dovršenih dveh, treh razredov gimnazije ali pa realke, doma za hlapce ali pa še celo za postopake; ampak pošljite jih za dve leti na Grm v kmetijsko šolo. Tam priučili se bodo vsemu, česar v namen kmetiškega napredovanja potrebujejo. Naučili se bodo nove vinograde tako zasajati, da jih trtna uš uničila ne bode. Naučili se bodo z vinom prav ravnati, da ne bode tako pod zlo šlo kakor je na primer letos.

Naučili se bodo sadno drevje pridelovati, ga z ljubeznijo zasajati ter gleštati. Naučili se bodo živino prav rediti, polje in travnike boljši obdelovati itd. Naučili se bodo pa tudi še posebno zmerne, trezne, štedljivega življenja. Zadobili

si bodo pa tudi zavést, da kmetovalec ni zadnji na svetu, ampak da je ako ni neumen in sirov prvi, in z tako zavestjo nastopili bodo v javnem življenju pri volitvah itd. vse drugači kakor se to danes godi. Tudi mi slovenski, posebno dolenski, kmetovalci priditi moremo enkrat do tega, da bomo na lastnih nogah stali, da bomo naš stan sami zastopali, ne pa drugi in med temi še taki, ki nas — molzejo.

Torej dolenski gospodarji, kateri imate za kmetiško šolo na Grmu ugodne sinove, dajte jih kje. Dajte jih kje, saj Vas ta šola kaj malo, skoraj nič ne stane, posebno ako udobe sinovi štipendije. Štipendijo udobi pa sin boljšega posestnika še veliko pred kakor pa bajtarjev, kateri po dovršeni šoli le za službami stikajo in tako deželi nič ne koristijo. Dajte v kmetiško šolo na Grm posebno tisti gospodarji Vaše sinove, kateri se k boljšim premožnejšim prištevate, kajti ravno Vaši sinovi bodo po dovršeni šoli najbolj v položaju za napredek, povzdigo kmetijstva delati. Sinu rednega kmetovalca godi se v tej zadevi pač zlo tako kakor tistemu kovaču, kateri bi imel brez klešč kovati. Za štipendijo prositi, naj se nikdo ne sramuje, kajti koliko pa je takih, kateri bi zamogli reči, imam toliko, da od nobenega nič ne potrebujem. Toraj dolenski gospodarji, ne zane-marite lepe prilike, Vaše sinove za Vaš stan tako odgojiti, kakor je to dan danes potrebno. Ne zane-marajte deželne kmetiške šole na Grmu, katera je iz najboljšega namena ustanovljena in katera deželo toliko stane. Bodite ponosni na njo, posebno pa na Vaše v nji izgojene sinove, kajti ravno oni bodo takorekoč aposteljni za zboljšanje našega revnega kmetiškega stanu.

da se je učil raznih znanosti, osobito naravoslovja in višjega računstva. Poslušal je pa tudi takrat priljubljene znanstvene čenče o čarovniji (coper-niji), o hudobnih duhovih, o tem, kako se zlato dela, kako se prihodnost prorokuje itd. Tako so bile take čenčarije med učenjaki 17. stoletja vko-reninjene, da je sam Valvazor, če tudi zelo pre-brisana in učena glava, kolikor toliko veroval v razne skrivnostne nauke o čarovnicah, itd.

Ko se je l. 1672 povrnil s Francoskega, poročil se je z Ano Rozino pl. Grafenweg. Po smrti prve soproge (1687), oženil se je še isto leto v drugič z Ano Maksimilijano baronovko Cečkar-jevo (Zetschekerin).

Ko se je l. 1685 podal zopet na Nemško, seznanil se je bil ondi z učenjakom Francisci.

Ko je hodil naš učeni rojak po svetu, po-praševali so ga ljudje po njegovi domovini. Val-

vazor jim je pripovedoval o lepi naši deželi, a ljudje so z glavo zmajevali — vsem je bila ona neznana. To je hudo peklo Valvazorja, da je svet tako malo ali nič vedel o deželi, ki je imela tako slavno preteklost, in ki hrani v svojem nedrju toliko natornih čudežev. Valvazor je pa tudi opa-zoval, da celo domačini premalo poznajo svojo deželo, da oni celo tujcem in gostom, ki pridejo k nam, ne znajo dovolj dobro opisati in pokazati njenih znamenitosti. To ga je napotilo, da je prijel za pero in se lotil spisovanja in opisovanja. Spisal je raznovrstne knjige. Kako je pa prišla na svetlo njegova najimenitnejša knjiga, razložili bomo v sledečem.

Leta 1672 si je kupil Valvazor visoki grad Bogenšperk (Wagensperg) v fari Smartinski pri Litiji — zdaj je v lasti kneza Windischgrätza. Tukaj si je osnoval velikansko bukvarnico dragih

O letošnji trgatvi.

Strupena rosa ali kakor se tej hudi nadlogi latinsko pravi perenospora viticola je vzrok, da je po Dolenjskem in drugod po slovenskih vinorodnih krajih letos titam listje tako zgodaj odpadlo. Zgodnji odpad listja je pa kriv, da grozdje kaj počasi zori, da večinoma niti dozorilo ne bode. Gotovo ne bode torej od več, ako v „Dol. Nov.“ nekoliko besed o letošnji trgatvi spregovorimo, to je s tem, kako kaže letos z grozdom postopati, kako vino napravljati posebno po Dolenjskem. Najpred naj spregovorimo nekoliko splošnega o napravi vina po Dolenjskem. Ta je napačna toliko to stran kolikor tudi onostran Gorjancev v Belokrajni. Poglavitna napaka pri napravi vina na tej strani Gorjancev je pač ta, da se napravljajo rudeča vina in ne rumena ter črna. Rudeča ali tako zvana šilhrasta vina v dandanašnji vinski trgovini ne gredo več. Rudeča barva vina je prvo znamenje nizkega vina, čvička. *) In koliko prav dobrih dolenjskih vin ne gre za čviček jedino le zato, ker so rudeča in ne rumena. Vino čisto ednake dobrote in lepote (čistost) je vedno dražji ako je rumene barve, kakor pa ako je rudeče. Da se na Dolenjskem to stran Gorjancev na barvo nič ne da, in ravno tako rado rudeče kakor rumeno vino pije je istina, ali to je ravno napačno žalostno, da se čisto domači okus v poštev jemlje zunanj pa ne.

Poglavitna napaka pri napravi vina na oni strani Gorjancev, torej v Belokrajni, je pa ta, da puste tam mošt dosti predolgo na tropinah kipeti (kisati). To stori, da so belokranjska vina neprijetno trdega okusa, da se v poletnem času tako rada skakajo, skalijo, in da zadobé nek gotovi

*) Zdaj utegne biti pojasneno od kod ime čviček. Na štajerskem veljajo ocetnemu drevu (Essigbaum, Rhüs typhina) čviček.

Pis.

neprijetni okus. Da bi tako obilo kipenje mošta na tropinah vino stanovitnejši storilo, to je le mnenje, resnično pa nikakor ni. Ako bi to resnično bilo, potem bi morala štajerska, avstrijska in ogrska vina nestanovitna biti, v resnici so pa veliko stanovitnejša kakor belokranjska. Da ni kletarenje, to je ravnanje z vinom tu in onostran Gorjancev pravo, ampak jako pomanjkljivo, to je pa tudi žalostna istina, kateri bode treba v okom priti.

Toliko splošnega o napravi vina na Dolenjskem. Zdaj preidemo zopet k letošnji trgatvi.

Ker ni strupena rosa vseh vrst grozdja ednako poškodovala, ampak nekatere veliko manj kakor pa nekatere, kaže na vsak način bolj dozorelo grozdje toliko belo kakor črno najprej potrgati, manj zrelo pa za tem poznejši. Bolj dozorelo belo grozdje potrže naj vsak posebej, črno posebej. Belo grozdje naj vsak zmasti ter v kadi z tropinami vred kipenju prepusti. Črno grozdje naj tudi zmasti kakor hitro je pobrano, ter mošt koj v kad belega grozdja zlije, tropine pa posebej kipenju prepusti, ter posebej spreša za napravo domače pijače. Kdor z črnim grozdom tako postopa, zadobi iz njega belo to je rumeno vino. Kdor ima dosti črnega grozdja, toliko da se izplača iz njega črnino napravljati, naj pa napravi črnino. Poslednje pa letos gotovo nič kaj priporočljivo ne bode, kajti ako bo črno grozdje boljši zrelo mimo belega grozdja, prišlo bode ravno prav belemu vinu, tako rekoč za zabelo mu bode; ako bode pa črno grozdje le bolj slabo dozorilo, iz njega napravljena črnina tako posebne koristi ne bode, ampak bo le slabotno rudeče vino.

Na tropinah pa ni treba mošt dalje časa kipeti pustiti, kakor k večem 48 do 60 ur potem ko je mošt tropine vzdignil, ali kakor se tudi pravi, potem ko se je vrhu mošta klobuk naredil. 48 do 60 ur kipenja na tropinah je čez in čez

na, jahal od mesta do mesta, z grada na grad, prebrkal knjižnice in stara pisma, risal avbinske spominke, cerkve in gradove, mesta in tuge, z eno besedo. Kranjsko deželo je Valvazor na vse strani preiskal.

Razen tega si je dopisoval z najodličnejšimi sovrstnimi učenjaki v domačiji in tujih kraljestvih. V prijateljski zvezi je bil s prvimi takratnimi velikaši domače dežele, ki so se po dostojanstvu in učenosti odlikovali, n. pr. z grofom Vukom Engelbertom Turjaškim, čegar knjižnico v knežjem dvoru v Ljubljani je porabljeval, z zgodovinarjema Schönlebnom in Talničarjem in zatiškim opatom baronom Raumbuschüssel-om, kateri mu je postregel iz samostanskega arhiva. S katerimi učenjaki v inozemstvu je občeval, to bi bilo preobširno tu navajati.

(Konec prihodnjič.)

knjig in starih rokopisov, zbiral denarje v lepo zbirko, nabiral rudnine, matematiško in fizikalno orodje, kar ga je vse silno veliko stalo. Največ stroškov je pa imel z ustanovitvijo bakroreznice, bakro-tiskarne, s katerima je vrezoval in tiskal vse polno lepih slik, ki so v njegovih knjigah. V ta namen je imel skozi več let na Bogenškem veliko najimnitnejših risarjev in bakrorezcev, katere je bilo treba drago plačevati. S temi sodelavci hotel je spisati in sestaviti obširno knjigo o svoji kranjski domovini. Na tujem, na Nemškem in Francoskem je namreč videl krasne knjige o teh deželah. Zavoljo tega je hotel enako opisati, z enako knjigo počastiti svojo ljubljeno Kranjsko. V ta namen je sam potoval po Kranjskem in sam vse z lastnimi očmi opazoval. Prehodil je križem celo deželo, splezal na visoke gore, katere je meril, spuščal se v globine in

dovolj. kar je od več, ni več koristno, ampak škodljivo. Po tako dolgem kipenji gre mošt od tropin ločiti, prešati in mošt v sod spraviti. Dokler še mošt v sodu kipi (kisa), sme biti nekoliko prazen, kakor hitro je pa kipenje končano, more se sod koj toliko dopolniti, da je popolnoma poln. Dolenjci navadite se vendar enkrat na to, da bote sode védnó polne imeli, kajti to je jedna poglavitnih točk umnega kletarstva. Ne imejte torej v zidanica le sode, ampak imejte zraven sodov še po potrebi zadosti barigel ali polovnjakov, bečkov. Ako ima kdo mošta 20 vedrov, v kleti pa jeden sod za 18 vedrov, drugega pa za 20, naj ne napolni sod dvajsetih veder, ampak onega osemnajstih, dva vedra naj pa za zalivanje soda, za tako zvano zalijo shrani. Kolikor kdo iz soda v jednom tednu odtoči (odpije) ali kolikor se v jednom tednu v sodu vina osuši, mora se zopet zaliti s zalijo, hranjeno v posebni manjši posodi. Kdor bode letos bolj zrelo grozdje tako izkoristil, kakor je tukaj navédeno, se ne bode kesal. Kdor bode zrelo in nezrelo skupaj zmetal, pokvaril si bode vse, tako da ne bode nič vina imel, ampak samó ničvredno kisló čorbo. Kdor hoče pa nezrelo grozdje za domačo pijačo porabiti, naj praša na Grmu, kako to storiti.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Presvetli **cesar** je bil poslednje dni navzoč pri velikih vojaških vajah v Galiciji in Češkem, kjer so dobili namesto bivšega priljubljenega cesarskega namestnika Krausa grofa Thuna za namestnika, o katerem Slovani različno sodijo.

Deželni zbori bodo sklicani meseca oktobra.

Poslance volimo v ta namen, da za svoje volilce v dotičnem zboru kaj storé, in da o svojem delovanji volilcem včasih tudi kaj poročajo. Teh svojih dolžnosti se v obče vsi slovenski poslanci zavedajo in tudi po tem ravnaajo.

Na Dolenjskem sta stopila v dotiko z svojimi volilci ne davno dva poslanca, namreč gg. Šuklje in Pfeifer. Prvi je govoril dné 2. sept. svojim mnogobrojno zbranim volilcem novomeškim. Marljivi in zmožni poslanec je povedal, da se je trudil za dolenjsko železnico v zadnjem času, in upa, da bode v par letih vlada v ta namen nekaj dovoljevati pričela, ako med tem kakošna vojska ne nastane. G. Pfeifer je pa potoval v Belokrajini v ta namen, da se je seznanil z željami in potrebami ljudstva. — Na Notranjskem je poročal poslanec g. dr. Ferjančič v Postojini in Vipavi; na Goriškem pa poslanec vitez Tonkli, govor obeh je bil z zadovoljstvom sprejet od obilo zavednih po-

Za mariborskega škofa bode imenovan opat Murnik iz samostana Št. Lampert na Štajerskem. Novi škof je rodóm kranjski Slovenec in blag človek.

Na Štajerskem bodo odprli s 1. oktobrom t. l. v nekaterih občinah hiše, kjer bodo dobivali brezplačno hrano in stan revni popotni ljudje, da bi na ta način odpravili beračenje. — Govori se, da pojde štajerski cesarski namestnik Kúbeck v pokoj.

Dalmatinski poslanci so se bili kaj odločno izrazili v deželnem zboru za pravice svojega hrvatsko-srbskega jezika in za to, da bi se Dalmacija združila s Hrvati. Tudi med Slovenci se zopet pametno ponavljajo glasovi o združení Sloveniji.

Kaj je novega po širokem svetu?

Ves svét ugiblja, ali bo in kdaj bo ruski car vrnil lanski obisk nemškemu cesarju. Vse ugiblja tudi to novico, če bode res ruskega carja sin obiskal svetovno razstavo od Nemcev toliko sovražnih Francozov. Nemci se res bojé in po pravici, da bi se Rus in Francoz pobratila, kakor so se Nemec, Avstrijec in Italijan združili v slučaju kake vojske.

Med Bolgari in Srbi so zopet napetosti, bati se je nove žalostne vojske med tema slovenskima narodoma, kakor je bila že pred par leti.

Píše se nam:

Iz Šmihelske fare. — Lepo je na svetu, če je človek zdrav in v dobrih razmerah z bogom in z ljudmi. Sedaj nam bodo zopet ljudje pripovedovali, ki so počitnice imeli, kako je bilo tu in tam po svetu lepo. Kako so se vozili v prijetnih železničnih vozovih od mesta do mesta; po jezerih v lahkih ladjicah vozarili in krasoto narave občudovali. Hribolazci zopet so si poiskali strme gore, da iz višine onih uživajo velikansk pogled. No, imoviteji so si celó privoščili, da si ogledajo pariško razstavo, in tam občudujejo umetnije in si ogledajo velikanski svetovni somenj. — Se ve, kdo bi ne šel na Eifelov stolp, ktereга ste že v „Dol. Nov.“ upodobljenega videli. Kako krasen razgled čez palače bogatašev, lepe vrtove z bajerji in vodometi, tu so srečni ljudje. — Da da, na videz so res srečni, ali koliko beračije in krivice je v velikih mestih, groza misliti, a skrbno je vse skrito, zato da kaka rascapana podoba prestradanega berača bogatine tudi za trenutek ne užali.

Jaz nisem bil v Parizu na Eifflovem stolpu, to je zame predrago, a zlezel sem na stolp Šmihelske cerkve, kateremu ravno novo streho delajo. Bil sem tudi zadovoljen ter začuden ogledoval lepo okolico. Tujec bil bi rekel: Krasno! srečni ljudje, ki tu bivajo. — Meni pa se, ki vsacega človeka,

vsako hišo poznam, se kmalu tužna misel urine, koliko je tu ljudi, ki jih ne morem srečne imenovati. — V onile hiši umrla je mati, zapustivši male otroke — in v sosedni vasi čedna hišica, ob prijaznem potoku je zarubljena, kam se bodo ubogi ljudje djali, ko boben zapoje. — In ona borna kočica v Regerči vasi št. 28. to je nadloga; mizar Franc Ceglar leži že tri leta za neozdravljivo boleznijo, in tudi za trenutek ne more iz postelje, od česa hoče uboga družina živeti, če oče, kateri bi imel zaslužiti, le hrano in postrežbo potrebuje?

Dragi bralci „Dolenjskih Novic“, ki ste v toliko dobrih razmerah, da ste v počitnicah lahko po svetu potovali, gotovo še utrpíte dati nekaj krajcarjev za ubogega trpina, ki Vam bo z družino vred iz srca hvaležen. — Darove za imenovanega sprejema radostno uredništvo „Dol. Novic“.

Iz Šent-Jernej. — V sredo 11. t. m. bilo je dopoludna, kakor je v navadi uže več let, premiranje konj. Razsoditelji so bili gg.: Ed. Hanslik, Jos. Frid. Seunik in Jos. Lenarčič. Pripeljanih je bilo: 6 žrebcev, 28 kobil s žrebeti, 18 mladih brejih žrebic, 21 dve- in enoletnih žrebic. Premije so dobili sledeči gospodje za kobile s žrebeti: J. Vertačič iz Brezovce 40 gld., Ant. Barborič iz Čadreja 25 gld., J. Gorenc iz Vrha 20 gld., Ant. Straus iz Kostanjevice 20 gld., Mart. Colarič iz Slinovice 15 gld., svetinje pa gg.: J. Globočnik iz Dobrave, J. Moitzen iz Šent Janža, Fr. Martinčič iz Drame. Za mlade breje žrebice gg.: Fr. Recel iz Prekopa 30 gld., Ant. Majzel st. iz Št. Jerneja 20 gld., J. Kerhin, po domače Kovačič iz Gorenjih Gradiš 15 gld., svetinje pa gg.: Fr. Fabijan iz Dolenjih Gradiš in Ant. Gregorčič iz Rakovnika. Za dve- in enoletne žrebice: Mat. Kerin iz Podloga 10 gld., Ant. Straus iz Kostanjevice 10 gld., J. Stroj in iz Ostroga 10 gld., Fr. Kerhin iz Doba 10 gld., svetinje pa: Fr. Vide in Žvabovega, J. Globočnik iz Dobrave, J. Cujnik iz Grobelj in Fr. Colarič iz Sv. Jakoba.

Popoludne ob 3. uri bila je pa „prva konjska dirka v trab“, prirejena od slavne c. kr. kmetijske družbe Kranjske in sicer od Šent-Jernej po veliki cesti en kilometer daleč blizu vasi Groblje. Privabila je pa ta redka naprava, prva dirka na Dolenjskem toliko odličnega občinstva, da smo se kar čudili. Razsoditelji so bili gg.: dr. Rudež, Hanslik, Lenarčič, Perdan, Pirc, Seunig, Bruner, R. Dolenc, J. Treo, Fr. Kastelic, vitez Langer, grof Margheri, Poljanec, vitez Savinscheg in Wutscher. Konj za dirko je bilo 39 oglašanih; v I. oddelku vožnja z enim konjem, za tri in štiri letne kranjske žrebce in kobile, dolžina 1000 metrov se je udeležilo 12 konj. Premije so dobili: I. premijo kobila „Mirna“ g. J. Rusa iz Mirne

peči 100 gld., došla je na cilj v 2 min. 44 sek., II. darilo kobila „Verza“ g. J. Dornika iz Krške vasi 40 gld., 2 min. 46 sek., III. premijo kobila „Pluto“ g. Ant. Strausa 30 gld., 2 min. 53 sek. V II. oddelku vožnja z enim konjem za kranjske žrebce in kobile od četrtega leta naprej, dolžina 2000 metrov; premije so dobili: I. kobila „Filarika“ g. M. Rangusa iz Sela 60 gld., došla v 5 min. 59 sek., II. kobila „Zila“ g. Ant. Strausa iz Kostanjevice 40 gld., 6 min. 8 sek.; III. kobila „Pluto“ g. J. Stiha iz Malenc 30 gld., 6 min. 13 sek. V III. oddelku vožnja z enim konjem brez razločka starosti in spola, v posestvu kranjskih gospodarjev, premije so dobili: I. valah „Abukrez“ g. J. Dornika iz Krške vasi 50 gld., došel v 5 min. 12 sek.; II. kobila „Alma“ g. T. Lukmana iz Šmarija 30 gld., 5 min. 30 sek.; III. valah „Miško“ g. Jan. Sterleta iz Krškega 30 gld., 5 min 36 sek.

Po dokončani dirki nagovoril je gospod G. Pirc, tajnik c. kr. kmetijske družbe, občane, zahvalil se v prvi vrsti vsem onim, ki so pripomogli k dirki, sl. županstu v Šent-Jernej in raznim korporacijam. Podušil je posestnike, da naj še za prihodnje leto vadijo svoje konje, ter zagotovil, da bo zopet dirka. Priporočil je, da tudi z geslom „Viribus unitis“ delajmo vsi skupaj za povzdigo in napredek kmetovalca itd. Po sklepu izvrstnega govora je sledilo razdeljenje daril. Ko je bilo vse končano, vrnili smo se veseli nazaj v Šent-Jernej. Bog povrni tudi onim gospodom, kateri so se trudili za naše kmetovalce!

J. S.

Iz Laknic. — Letino imamo pri nas kaj slabo, krompir močno gnije, repo nam hočejo gosence čisto vjesti, vinske gorice so čisto suhe, tako, da je prav žalostno po njih pogledati, ker ga ne vidiš zelenega peresa na trti.

V Mokronogu pri g. A. Majcen ima ena presica 17 lepih mladih prešičkov; kar se redko kedaj kaj takega zgodi!

Sodnija mokronoška kaznovala je stariše, ki so svojo petletno hčerko nespametno pretepali in trpinčili, in sicer pride oče 2 meseca, mati pa 14 dni v zapor. — Deklica je drugemu varhu izročena.

Iz Hinj. — 3. t. m. ob 5. uri popoludné pretila velika je nesreča. Naletavala je tako debela toča, kakoršne še marsikateri ni doživel in to le bolj redka, potem je v skedenj posestnika Josipa Pečjaka strela udarila in skedenj poln sena in slame se je takoj vnel; k sreči, da je prej dobro dežvalo, da so bile strehe mokre, ter v vodnjakih in gnojnicah dovolj vode; ljudstvo je namreč z vso pridnostjo pomagalo in tako ogenj omejilo, da se ni naprej širil, kjer uničena bi bila gotovo vsa vas z 54 gospodarskimi poslopji, ki so vsa na

kupu, ter s slamo krita. Veliki reveži bi postali v kratkem času, že celo sedaj, kjer je večinoma pridelka že pod streho. Toraj izreči moremo, da smo dosedaj še dovolj srečni, da nas ni huje zadelo. Bog nas varuj še znanprej. J. K.

Iz Adlešič Belokranjsko. — Drage „Dolenjske Novice“, dovolite mi malo prostora za nekoliko vrstic. Uže 31. avgusta se je naši fari naznanjala nenavadna svečanost, bile so namreč postavljene male smereke od farovža do cerkve, vse z banderci ozališane. Ob 4. uri popoldne pa so nam naznanjali topiči in milo zvonjenje slovesen praznik, namreč blagoslovili so nam nov svet križev pot častiti g. pater Otokar; ob enem so pa tudi novo Kristusovo podobo na pokopališči blagoslovili prečastiti gospod dekan iz Semiča, katera slovesnost se je vršila 1. septembra. Nosilo je 28 belo oblečenih dečkov table križevega pota v procesiji od farovža v cerkev, na vsaki strani pa so svetile dekleta lepo belo oblečena, male deklice pa so nosile vence, pri vsaki tabli ena. Dospevši v cerkev postavili so table na gornjo stopnjico altarja, potem so šli gospod pater na leco in s živo besedo nam povedali, zakaj so sveti križevi poti in kdo jih je postavil. Po končanem govoru so svete podobe obesili vsako na svoje mesto. Zatem je bila sveta maša z asistenco, ki so jo peli prečastiti gospod dekan Anton Aleš iz Semiča. Zahvaliti se imamo mi župljani za to veliko slovesnost našemu prečastitemu gospodu župniku, ki so malo časa bili pri nas kot kapelan, potem pa kot administrator, zdaj pa so pred par meseci postali župnik. V tem kratkem času so si pridobili velike zasluge pri nas, lepšali so cerkev, da je sedaj naš ponos in župnijsko stanovanje popravili. Pri vsem tem pa mi župljani nismo dosti prizadeti. Veliko veselje do lepote hiše Božje jim ne dá mirovati. Koliko črnila in papirja so porabili, da so toliko novcev nabrali od dobrih daljnih in bližnjih rojakov. Zakličimo mi župljani soglasno: Bog nam dolgo let ohrani našega prečastitega gospoda župnika Ivana Šašelna. M. P.

Domače vesti.

(Pozor, občine)! v katerih je strupena rosa vinograde poškodovala. Zemljiščini davek se odpiše vsled obstoječih postav tedaj, če je pridelke poškodovala toča, povodenj, požar ali plazovi. Če je pa strupena rosa škodo učinila, tedaj utegne odpisovanje davka finančno ministerstvo dovoliti, ako je vsled tega med kmetovalci nastala beda. No letos je gotovo taka revščina po Dolenjskem nastopila. Že lanskega vina niso mogli

po nekod ljudje prodati, ali če so ga, dali so ga pod ceno. Ako ga niso prodali, pokvarilo se jim je v slabih kletéh. Letos jih čaka še slabša vinska letina. O vsem tem se je prepričal državni poslanec, g. Pfeifer osebno. Zavaljo tega je vložil v imenu vseh okrajev (Krško, Kostanjevico, Novo mesto, Metlika in Črnomelj), katere zastopa v državnem zboru, prošnjo na finančno ministerstvo, da bi se zemljiščni davek od po strupeni rosi poškodovanih vinogradov odpisal. Poslanec je v posebnem poročilu na finančno ministerstvo poudarjal žalostni stan vinogradov zavaljo poškodovanja po trsni uši in strupeni rosi ter priporočal privoljenje odpisa zemljišnega davka tistim občinam, ktere se oglasijo. Ugodno vreme utegne še markaj škode popraviti in zorenje grozdja pospeševati. Da bi pa njegovo prizadevanje bolj uspešno bilo, sodi, da bi ž njim občine enake vloge napravile pri svojih c. kr. davkarijah, oziroma, da naznanijo poškodovanje vinogradov po strupeni rosi pri okrajnih glavarstvih v ravno taki obliki, kakor če bi bili poškodovani po drugi uimi (toča, povodenj itd.)

(Duhovske spremembe.) Kot kapelani so premeščeni č. gg.: Albin Illovski v Kostanjevico; Jan. Zupanec k sv. Križu pri Litiji; Marko Pakiž, iz Šmartna za kapl. v Šmihel; Mat. Mrak v Ribnico; L. Picigas gré v Idrijo za beneficijata in učitelja veronauka, G. Majer v Marijin dol pri Litiji; J. Ambrož k sv. Križu pri Kostanjevici; na novo umeščeni kot kapelani so č. gg.: J. Prelec v Šent Rupert, Jan. Cuderman v Mirno peč; L. Smolnikar v Radeče; J. Mensinger v Šmarjeto.

(Novo mašo) bral bo 29. t. m. to je Šmihelovo nedeljo v kapiteljki cerkvi č. g. P. Metod Mišic, iz reda kapucinskega, rojen novomeščan.

(V kapucinski samostan v Krškem) je prišel za vikarja č. g. p. Odilo, ki je bil že prej enkrat v tem samostanu.

(Premembe pri učiteljstvu.) Gospodična učiteljica Lud. Košenina gre iz Dragatuša v Mokronog, g. St. Novak iz Črmošnjic za učitelja v Dragatuš.

(Glediška predstava) bode danes 15. t. m. zvečer v „Narodnem domu“. Igrala se bode šaljiva opereta „Čevljar baron“ v treh dejanjih, v slovo odhajajočim diletantinjam, gospicam: Tonica, Olga in Leonora Dev. Začetek je ob poln osmih zvečer. Vstopnina je navadna. Ker je igra zelo zabavna in vzbuja dokaj smehú, je pričakovati obile udeležbe.

(Družba sv. Mohora) šteje letos že čez 44.000 udov.

(Velikošolci) so 7. septembra t. l. priredili v „Narodnem domu“ v Rudolfovem lepo veselico. Program je obsegal 12 točk posebno lepega petja in godbe; ves spored se je v občno zadovoljnost dovršil.

(Novo kapelo) ali cerkvico na pokopališču je dala zidati v Krškem ondotna blaga gospa Hočevlar.

(Pri „Vahti“ na Gorjancih) se je preložil pod vodstvom gosp. inženirja J. Žužka in podjetnika Lončariča znaten del strme ceste. Cesta se prelaga tudi med Novim mestom in Št. Jernejem.

(Program delitve premij za govejo živino,) ki bode v Trebnjem v pondeljek 30. septembra t. l. Slavno c. kr. ministerstvo za kmetijstvo in slavni deželni odbor kranjski sta na predlog c. kr. kmetijske družbe Kranjske blagovolila dovoliti, da se v Trebnjem za novomeški okraj napravi delitev premij za govejo živino, in sta v ta namen dovolila potrebni denar. Cilj in konec tej razstavi in delitvi premij je:

- a) Da se živinorejci tega okraja s primerjanjem goved različnih okrajev spodbudijo v napredek živinoreje in o njem podučijo; b) da se razvidi vspeh, ki se je vzlasti s pripomočjo državne podpore dosihmal dosegel pri reji naše domače goveje živine; 1. Pravice do premij v Trebnjem imajo vsi živinorejci okrajnega glavarstva novomeškega.
2. Do 9. ure dopoldne mora pa vsa živina na mestu razstave biti, in sicer posebej junci, in posebej telice in posebej krave na ograjah privezane. Vsak lastnik mora sam skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali deklo, ki živini streže.
3. Živina, katera hoče premije deležna postati, mora najmanj uže pol leta lastnina tistega gospodarja biti, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spričalom svojega županstva.
4. Možje, kateri bodo sodili ob premiranju živine, se izberó po dotičnem predpisniku c. kr. ministerstva kmetijstva in se morajo ravnati po propisih za to določenih.
5. Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavezati, da bode spolnil vse kar imenovani ministerski predpisnik veleva ter da bode premirano goved najmanj eno leto za pleme obdržal.
6. V razstavo se pripuščajo: junci (biki), ki so pol do 3 leta stari, breje telice, ki so najmanj 2 leti, molzne krave, ki so imele eno, dvoje, tri, štiri ali k večem pet telet. Goved smé biti izvirnega Marijadvorskega, Muriškega, Belansko-Pincgavskega plemena in pa mešana domača živina zgorej imenovanimi tremi rodovi ali pa tudi z drugimi žlahtnimi rodovi ali pa tudi čisto domača živina.
7. Za lepo živino so določene premije takole:

I.	premija (državna)	za bike	30	gld.
II.	„ (deželna)	„	25	„
III.	„ (državna)	„	20	„
IV.	„ (deželna)	„	15	„
I.	„ (državna)	telice	20	„
II.	„ (deželna)	„	20	„
III.	„ „	„	15	„
IV.	„ (državna)	„	10	„
V.	„ (deželna)	„	10	„
I.	„ „	krave	20	„
II.	„ (državna)	„	15	„
III.	„ (deželna)	„	15	„
IV.	„ „	„	10	„
V.	„ „	„	10	„

(Premiranje konj v Trebnjem) bilo je 9. t. m. Pripeljanih je bilo 12 kobil s žrebeti, 11 mladih kobil, in 12 dve- in enoletnih žrebic. Premije so dobili za kobile s žrebeti: Terezija Zoré iz Trebajega 40 gld., Josipina Hribar iz Velikega Gabra 25 gld., major H. Smola iz Vinegorice 20 gld., A. Vertačič iz Rudolfovega 15 gld., Ant. Uhan iz Rodae, Mih. Turk iz Starevasi in Mat. Zalokar iz Blata svetinje; za mlada žrebeta: Ant. Planinšek iz Mirne 30 gld., Ign. Čepič iz Brezovice 15 gld., Ign. Ilovár iz Temenice in Toussaint vitez Fichtenau iz Rudolfovega svetinje; za dve- in enoletne žrebice: J. Stermole iz Vira 10 gld., Ant. Planinšek iz Mirne 10 gld., Ivan Poh iz Mirne peči 10 gld., Jul. Treo iz Malevasi, Josipa Hribar iz Vel. Gabra in Fr. Pucihar iz Šent-Vida pri Zatičini svetinje.

(Ižica), znani pritok Ljubljance, nekdaš slaven zaradi obilice rakov, premenila je ob zadnji povodnji, ki je zadela Ljubljansko barje, popolnoma svojo dosedanjo strugo in si poiskala nov podzemeljski pot. Vsled tega sta dva mlina in žaga, stoječi ob Ižice dosedanji strugi, skoro brez vse vrednosti. Jakop Japel, ki je nedavno od dr. Ahačiča za 1000 gld. žago kupil, ima posebno veliko škodo. Prizadevajo si, da bi Ižico spravili v staro strugo.

(Letina) bode letos dosta slabša od prejšnjih let. Res da paše ni primanjkovalo, dobilo se je res dokaj sena in otave, žita je tudi še, zlasti je koruza dobro obrodila; toda sadja je bilo malo ali nič, krompir gušije, a trta je pa vsled uši ali strupene rose čisto opešala — in vino bode kaj različno. Tako je v obče. Žita se je sploh po Avstrijskem manje pridelalo, kakor v prejšnjih letih, zlasti veliko manj na Ogrskem in v tistih deželah, katere pridelujejo žita čez potrebo, za izvažanje v druge dežele. Slaba žitna letina je bila namreč letos tudi na Ruskem, v Rumuniji in Srbiji. Sploh bode Evropa letos premalo žita imela, morala ga bode dobivati iz Amerike, kjer je pa dobro obrodilo, boljše kakor lani.

Žitna cena v Novem Mestu 9. septembra 1889.

Domače pšenice mernik 1 gld. 90 kr., Debelače (koruze) 1 gld. 50 kr., Soršice 1 gld. 50 kr., Rži 1 gld. 40 kr., Ječmena 1 gld. 20 kr., Ajde 1 gld. 10 kr., Ovsa 70 kr., Krompirja 80 kr.

Loterijske srečke.

Gradec 31. avgusta	29	17	80	56	88
Trst 7. septembra	68	85	34	74	57

Zahvala.

Moje pri zavarovalnem, delniškem društvu „**Franko Hongroise**“ zavarovano poslopje pokončal je pred kratkim požar. Imenovano društvo poizvedelo je takoj škodo in je zavarovano odškodninsko svoto izplačalo, ne da bi kaj odtrgalo. Vsled tega smatram kot svojo dolžnost, ta zavod, oziroma njegov glavni zastop v Ljubljani, Marijin trg št. 1. vsakemu toplo priporočati.

Vinavas pri Rudolfovem, 4. sept. 1889.

[137]

Jožef Cimermančič.

Št. 5588.

Razpis.

Na deželni vino-, sadjerejski in poljedelski šoli na Grmu pri Rudolfovem —, z dveletnim poučevanjem in slovenskim učnim jezikom —, izpraznjenih je 7 deželnih ustanov za prihodnje šolsko leto 1889/90, katero se prične 1. novembra 1889.

Pravico do teh ustanov imajo sinovi kranjskih vinogradnikov, ki so vsaj 16 let stari, čvrstega zdravja, lepega vedenja in so z dobrim uspehom dovršili vsaj ljudsko šolo. Prednost imajo taki kmetski sinovi, od katerih je upati, da se bodo potem na svojem domu s kmetijstvom, vino- in sadjerejo pečali.

Učenci z ustanovami dobivajo brezplačno hrano, stanovanje in poduk v šoli, obleko si pa morajo sami preskrbovati.

V šolo sprejemajo se tudi:

1.) Plačujoči učenci, kateri plačujejo po 33 do 50 kr. na dan za hrano in stanovanje, in pa 20 gl. šolnine na leto; in 2.) eksternisti, ki zunaj šole stanujejo in plačujejo šolnino.

Lastnoročno pisane slovenske prošnje se imajo

do 20. septembra 1889.

izročiti vodstvu deželne vino-, sadjerejske in poljedelske šole na Grmu pri Rudolfovem.

Prošnjam priložiti je rojstni list, pričalo dovršene ljudske ali obiskovane srednje šole, zdravniško potrjilo o čvrstem telesu in trdnem zdravju in župnijsko pričalo o lepem vedenju.

Prošnjam za sprejem proti plačilu priložiti je reverz ali obvezno pismo starišev oziroma skrbnikovo, zadevajoč vzdrževanje učenca.

Od deželnega odbora kranjskega v Ljubljani,

dné 5. avgusta 1889.

[122—3]

V najem se dá

na Drski pri Novem mestu

hiša št. 42.

po domače pri Matohu, z dobro obiskovano gostilno z 3. sobami, vrtom in vsim gospodarskim poslopjem vred. — Več o tem pové g. **Franc Pelko** v Kandiji št. 5. Pošta Novomesto.

[135—1]

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

izpovedu**Razprodaja!**

Podpisani slavnemu občinstvu uljudno naznanja, da se v njegovi prodajalnici vsled razprodaje, železnina, specerije in drobno blago po jako nizki ceni dobi.

S spoštovanjem

[136—1]

Ludvik Stravs.

Rudolfovo, 11. septembra 1889.

Razprodaja!

Friderik Skušek, trgovec z mešanim blagom v Metliki sprejme

učenca

v poduk, kateri je vsaj 14 let star, zdrav, lepega obnašanja, ter ima dobra spričevala.

[131—1]

Hiša v najem.

Podpisana daje hišo št. 45 v Kostanjevici, za vsako obrt pripravljeno, obstoječo iz treh sob, kuhinje in kleti, zraven stoječega velikega vrta, pod dobrimi pogoji na več let takoj v najem. Hiša stoji poleg cesarske ceste in je posebno sposobna za gostilno, usnarja, kovača itd., gostilna pa je bila v tej hiši že nad 40 let.

Natančneje se poizve pri lastnici

[123—3]

Antoniji Tomic v Kostanjevici.

Altar

pripraven za kako kapelo, grškega štila, zdelan od podobarja *Marko Zajca*, brez mize visok 1.78, širok 1.25 mtr. ter zrezana podoba žalostne Matere Božje 0.80 mtr. visoka; je po nizki ceni na prodaj. Delo je čisto ter umetno marmorirano. Kje? pové vredništvo „Dol. Novic“.

[138]

Služba mežnarja in organista

v Ambrusu bo o Sv. Mihehu izpraznjena.

Šolsko vodstvo v Žnžemberku

uljudno prosi, da bi šolska vodstva novomeškega okraja obljubljene reči v kratkem doposlali blagovolila.

Zahvala.

Slavno ravnateljstvo prve dolenske posojilnice v Metliki podarilo je podpisnemu deset goldinarjev v nakup šolskih knjig ubogim učencem tukajšnje šole. Na tem velikodušnem daru se slavnemu ravnateljstvu v svojem in imenu revne šolske mladine tem potem prav lepo zahvaljujem. Bog obilno povrni!

V METLIKI, 10. septembra 1889.

Andrej Šest, nadučitelj.

Zobozdravnik A. Paichel

bode ordiniral v Novem mestu v gostilni pri „**SOLNCU**“ od 8. do 15. oktobra vsaki dan od 9. ure zjutraj do 4. ure popoldne.

[139—1]

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.